

Χορτοθέρτ'ς - Ο Ιούλιος στον Πόντο

/ [Παράδοση](#)

Στον Πόντο ο Ιούλιος λεγόταν Χορτοθέρτ'ς, γιατί ήταν ο μήνας του θερισμού. Στην Κερασούντα, τα Κοτύωρα, την Τρίπολη, τη Χαλδία και τη Σάντα τον έλεγαν Χορτοθήρη, ενώ στην Τραπεζούντα Χορτοθέρ'ς, αλλά και Χορτοθήρη.

Έρθεν και ο Χορτοθέρτ'ς. Έπαρ' το καγάν' [δρεπάνι] σο χερ' τσ' [χέρι σου].

Στα Σούρμενα και στη Ματσούκα λεγόταν Θερ'νός και στην Κρώμνη και με τα δύο ονόματα.

Το όνομα Χορτοθήρης (Ιούλιος) παράγεται από το ουσιαστικό «χόρτον» και το ρήμα «θερίζω». Από το όνομα αυτού του μήνα έχουμε και παράγωγα: το επίθετο χορτοθερέσιν, που σημαίνει αυτό που παράγεται κατά το μήνα Ιούλιο, καθώς το χορτοθέριν, που σημαίνει α) τόπος θερισμού, κατάλληλος για θέρισμα, και β) τόπος θερισμένος.

Θερισμός

Στον Πόντο ο θερισμός έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα, όπως μαρτυρεί ο Δ. Κ. Παπαδόπουλος (Σταυριώτης). Κύριο όργανο του θερισμού ήταν το καγάν' ή δρεπάν' (πιο σπάνια δερπάν'). Στον Όφη το λέγανε δροπάν' και στη Νικόπολη

δερπάντιν, ένα μικρό δρεπάνι με μακρύ χέρι.

Πιο σπάνια χρησιμοποιούσαν την κερεντή, ένα μεγάλο δρεπάνι με λαβή, με την οποία θέριζαν όρθιοι και συνήθως τη χρησιμοποιούσαν για χόρτα ή τριφύλλι.

Το θέρισμα, κατά το πλείστον, γινόταν από γυναίκες και νέες κοπέλες, που με πολλή χαρά και με τραγούδια θέριζαν, χωρισμένες σε ομάδες, από το βράδυ.

Τα τμήματα που θέριζαν από τη μια άκρη ως την άλλη άκρη του χωραφιού τα λέγανε αμνούς. Όταν ο αμνός άρχιζε με μεγάλο πλάστη, στη συνέχεια στένευε και τελείωνε σε γωνία, λεγόταν ξιφάρ'.

Οι θεριστές και οι θερίστριες κρατούσαν με το δεξί χέρι το δρεπάνι, ενώ με το αριστερό τα στάχυα που κόβανε, ώσπου να συμπληρωθεί ένα χερόβολο. Δύο-τρία χερόβολα έκαναν ένα δεμάτ' (δεμάτι) κι αυτά τα μάζευαν όλα και σχημάτιζαν τα θεμώνια (θημωνιές).

Αλώνισμα

Οι γυναίκες, όταν τελείωνε το θέρισμα, φορτώνονταν τα δεμάτια, αφού τα έκαναν σαλάκα και τα πήγαιναν στ' αλώνια, εκεί όπου θα γινόταν το αλώνισμα. «Αλώνιν» λεγόταν στην Κερασούντα, την Οινόη (Ούνγια), τη Νικόπολη και την Τρίπολη, «αλών'» στα Κοτύωρα (Ορντού), την Τραπεζούντα, και τη Χαλδία.

Συνήθως το αλώνισμα γινόταν με βόδια, όπως φαίνεται κι από τη φράση «τα καλά τα βούδα αγλήγορα κόφ'νε τ' αλών'».

Στη συνέχεια γινόταν το βόρισμαν ή ιβόρισμα, ή εβόριγμαν (Ματσούκα) από το ρήμα βορίζω, που παράγεται από το ουσιαστικό βορέας. Περίμεναν δηλαδή να φυσήξει ο αέρας, οπότε και άρχιζαν το λίχνισμα με το αλωνίφταρον, το ειδικό ξύλινο φτυάρι για το αλώνισμα. Σήκωναν δηλαδή το γέννημα ψηλά στον αέρα για να ξεχωρίσει ο καρπός από τα άχυρα και για το σκοπό αυτόν είχανε κι άλλο εργαλείο, το δίκρανο με δύο δόντια ή χείλη που το λέγανε λεχμετέρ'. Καθώς ιβόριζαν, μάλιστα, παρακαλούσαν τον αέρα να φυσήξει, για να τελειώσουν τη δουλειά τους, τάζοντάς του ότι θα του φτιάξουν ψωμάκι. «Φύσα αέρα, φύσα, θα ευτάμε σε κολοθόπον».

Στη συνέχεια με το αλωνοκόσκινον συνέχιζαν το χώρισμα του καρπού από τα άχυρα. Στο Σταυρίν το λέγανε και αχυροκόσκινον ή λωροκόσκινον (=κόσκινο από λεπτές λωρίδες δέρματος σε διατακτική πλέξη). Μετά έκαναν το τεπούρισμα με το τεπούρ', δηλ. ένα ξύλινο μονοκόμματο το οποίο καθάριζαν τον καρπό από τις πέτρες και τον άγριο βίκο.

Τον καρπό τέλος τον μετρούσαν με το κότ' ή χοινίκ' (χοίνιξ), που ήταν μέτρο χωρητικότητας (10-12 οκάδες), και στη συνέχεια έβγαζαν το σπόρο για τη νέα χρονιά, ενώ το υπόλοιπο μέρος το αποθήκευαν στα αμπάρια το και το άχυρο το μετέφεραν «'ς σο αχερών'» (στον αχυρώνα).

Αργατία

Εκείνο όμως που είναι συγκινητικό και χαρακτηριστικό των Ποντίων, είναι η αλληλεγγύη, η αγάπη και η συμπαράσταση προς τον πάσχοντα, τον ορφανό, τη χήρα. Έτσι, αν δεν μπορούσε κάποιος να θερίσει ή να αλωνίσει, δουλειές που δεν μπορούσαν να περιμένουν, γιατί υπήρχε πάντοτε ο κίνδυνος της πυρκαγιάς ή της καταιγίδας, τότε συγκεντρώνονταν πολλοί και χωρίς αμοιβή πήγαιναν και δούλευαν με χαρά, ώσπου να τελειώσουν τις δουλειές και αυτού που είχε την ανάγκη. Την προσφορά αυτή τη λέγανε αργατία.

Για να δείξουν το σεβασμό και την τιμή προς τους προύχοντες του τόπου, σχημάτιζαν την τρανόν αργατίαν, η οποία και έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα.

Γιορτές του μήνα

Στις 20 Ιουλίου και στον Πόντο γιόρταζαν, όπως και στην άλλη Ελλάδα, τον Αϊ-Λια, δηλαδή τον Προφήτη Ηλία, μια γιορτή που είχε σχέση με τα στάχια. Τη μέρα της γιορτής αυτής οι γυναίκες, πηγαίνοντας στην εκκλησία, έδεναν στα κεφάλια ή σε άλλα μέρη του σώματός τους, όπου είχαν πόνους, στάχια. Μετά τη μεγάλη είσοδο, στη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας, έκοβαν τα στάχια πιστεύοντας ότι θα τους κοπεί και ο πόνος.

Πηγή: pontos-news.gr /με πληροφορίες από το e-istoria.com